

розвитку з врахуванням викликів, ризиків та переваг; маркетинг та моніторинг ринку продовольчої продукції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки. «Економіка АПК» №4, 2006, с. 3-10.
2. Саблук П.Т. Кардинальні напрямки вирішення економічних проблем в АПК. «Економіка АПК» №5, 2005, с. 3-8.
3. Макаренко П.М. Збутові стратегії підвищення ефективності розвитку фермерських господарств регіону / П.М.Макаренко, В.А.Шведюк // АгроСвіт.- 2009.- №2.- С. 16-18.
4. Саблук П.Т. Економічні важелі розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва / П.Т.Саблук // Перспективи становлення конкурентоспроможної регіональної економіки: матер. 6 Пленуму Спілки економістів України та міжнар. наук.-практ. конф. / під. ред. В.В.Одольського.- К.: Вид-во Аратта, 2007.- С. 36-42.

УДК 338.439.5:633.1

**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗЕРНОВОГО РИНКУ**

Є.С.ПОДАКОВ – ст. викладач, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Сучасна економіка характерна взаємодією трьох основних її суб'єктів: виробника, споживача й держави. Кожен з цих учасників господарських процесів має конкретну мету, згідно якої і формує свою діяльність. Виробництво зерна та його споживання є основою розвитку аграрного комплексу України та її регіонів, забезпечення продовольчої безпеки населення в цілому. Основні проблеми, що характерні для функціонування сучасного зернового ринку, включають: спад обсягів виробництва зерна, зниження показників його ефективності порівняно із 80-ми роками ХХ ст., нестабільність функціонування, слабка державна підтримка товаровиробників, повільне впровадження інновацій, недостатній моніторинг ринкових процесів у даній галузі, недосконалі виробничо-збутові зв'язки та непродумана логістична політика. Це зумовлює актуальність та необхідність продовження теоретичних і практичних розробок, що стосуються ефективної організації, функціонування, регулювання і державної підтримки вітчизняного зернового ринку в умовах світової конкуренції та внутрішньодержавного конкурентного середовища.

Стан вивчення проблеми. Різні аспекти розвитку продовольчих ринків, у т.ч. становлення ринкових відносин в АПК, створення ринкової інфраструктури, забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, а також формування зернового ри-

нку є предметом досліджень відомих вітчизняних вчених-економістів: В. Ганганова, Б.Данилишина, М.Калінчика, М.Лобаса, М.Маліка, П.Макаренка, Л.Мармуль, П.Саблука, О.Шпичака та ін. Однак, дослідження питань розвитку стабільного ринку з урахуванням регіональних, логістичних та екологічних впливів, досягнутих рівнів інтенсифікації виробництва, міжрегіональних зв'язків представлені недостатньо. Актуальність вказаних досліджень посилюється в регіонах традиційної спеціалізації на зерновиробництві, зокрема, у Херсонській області. Вона характеризується значною концентрацією зерновиробництва, наявністю та впливом специфічних умов функціонування зернового ринку (розміщення у зонах ризикованого землеробства, потужне елеваторне господарство, близькість оптових ринків, наявність науково-дослідних установ відповідного профілю).

Завдання і методика досліджень. Актуальність окреслених проблем формування та функціонування зернового ринку та необхідність поглиблення діапазону наукових досліджень у цій сфері управління національним господарством стали підставою для визначення резервів підвищення ефективності функціонування ринку зерна. Завданнями роботи є обґрунтування наукових засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення структури ринку зерна та підвищення ефективності його функціонування. Теоретичною і методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, системний підхід до вивчення економічних явищ, наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених з питань формування аграрних ринків і ринку зерна, зокрема.

Результати досліджень. З огляду на наявність у країні значної кількості виробників зерна, вони повинні включати насамперед формування раціональних каналів збуту зерна, організацію виробничих та маркетингових груп виробників з метою вироблення спільних позицій на ринку, впровадження маркетингу у виробничу діяльність сільськогосподарських підприємств, організацію маркетингових служб у керівних аграрних структурах районного та обласного рівнів, дорадчих служб. Найбільш перспективними є такі канали: сільськогосподарський товаровиробник – заставні закупівлі – подальший продаж – переробка – експорт; сільськогосподарський товаровиробник – біржова торгівля – гуртові ринки (ярмарки, гуртові центри) – вторинний гурт – роздріб – переробка – експорт.

Вважаємо, що вигоди членів від створення маркетингових груп такі: виробники реалізують продукцію за вищими цінами, ніж одинокий виробник; зменшення матеріальних і трудових витрат, пов'язаних з реалізацією продукції і відповідно зниження комерційної собівартості; можливість одержання насіння, добрив та інших засобів виробництва за нижчими цінами, хоча б з огляду на оптову закупівлю їх; укладання довготермінових контрактів, що гарантує збут виробленої продукції; кращий доступ до кредитів та можливих дота-

цій з різних джерел; можливість спільних інвестицій в агропромислові формування, насамперед переробні; кращий доступ до поточної ринкової інформації; можливість обміну досвідом і навиками в конкретній галузі; спільне товаропросування продукції, можливість створення власної переробної бази або бази первинної доробки чи переробки; досягнення сильної позиції на ринку шляхом збільшення частки в ринку; взаємна співпраця і взаємодопомога в межах групи.

Важливе значення у забезпеченні сталого розвитку зернового ринку країни та її регіонів має інноваційно-інвестиційна діяльність. При цьому ми виділяємо принаймні п'ять основних видів інновацій, які доцільно розвивати: виробництво нових продуктів, упровадження нових методів виробництва, завоювання та освоєння нових ринків збуту, освоєння нових джерел сировини, упровадження нових форм організації виробництва. Однією із таких форм організації інноваційних зусиль є система інноваційного провайдингу. Його основною метою є забезпечення найефективнішого використання науково-технічного потенціалу та напрацювання методологічних засад і методичних підходів, а також спрощення процедури впровадження наукових розробок у реальне ринкове середовище.

Поставлена проблема може бути вирішена шляхом формування спеціалізованого утворення, яке б поєднало в собі загальний менеджмент цілої низки бізнесових проектів і змогло надати гарантії кожній із сторін у міру їх ризиків. Таким утворенням може стати інформаційно-ресурсний центр (ІРЦ) за умови забезпечення усесторонньої підтримки на перших порах з боку держави та існуючих інформаційних і регулюючих структур. Проблеми із технічним забезпеченням зерновиробництва та виконанням логістичних операцій включають у себе застарілі технічні пристрої, машини та обладнання; велике навантаження на одиницю техніки, велику енергомісткість різних видів технічних засобів. Останнім часом усе більше сільськогосподарських підприємств переходять на нові технології вирощування зернових, які включають у себе систему органічного землеробства, мінімальний обробіток ґрунту тощо.

Потребу й особливості державного регулювання ринку зерна в Україні визначають низка об'єктивних чинників: нестабільність розвитку, істотне коливання валових зборів і державних ресурсів зерна за роками; нестабільність цін і доходів в агропромисловому виробництві; конкурентне середовище в сільському господарстві і високий ступінь монополізації в ресурсних та переробних сферах; низька привабливість інвестування аграрного виробництва; різноманітність природнокліматичних умов; потреба екологізації сільського господарства; проведення наукових досліджень; страхування сільськогосподарської діяльності; особливості формування соціальної інфраструктури села тощо.

Тому головною метою державного регулювання ринку зерна в Україні є постійна підтримка дієздатного стану ринкового механізму в цій галузі, пом'якшення несприятливих соціально-економічних наслідків його функціонування для виробників зерна в умовах мінливої ринкової кон'юнктури. Дослідженнями встановлено, що основними важелями впливу державних органів на ринок зерна можуть бути такі важелі і стимули, як: ціни, кредитні ставки, банківський відсоток, дотації і компенсації, субсидії, застосування податків і податкових пільг, стандартизація і сертифікація продукції згідно з міжнародними вимогами, забезпечення екологічної безпеки та раціонального використання природних ресурсів.

Реалізація аграрної політики на зерновому ринку передбачає вжиття цілого комплексу заходів, спрямованих на різні сфери діяльності його суб'єктів. Вона включає: оптимізацію землеволодіння та землекористування, страхування ризиків сільськогосподарських підприємств; насичення ринку якісним та відносно дешевим зерном, оновлення на інноваційній основі матеріально-технічного стану аграрних формувань, маркетингову діяльність суб'єктів ринку, логістичне забезпечення ринку, цінову політику, підтримку доходів сільськогосподарських товаровиробників, розвиток експортного потенціалу ринку. Кожен з указаних заходів має свій резерв підвищення ефективності зерновиробництва. Визначення важливості та черговості кожного із заходів на основі проведеного ранжування регіонів країни за рівнем пріоритетності надає можливість сформулювати ринкову систему, яка, у свою чергу, забезпечить конкурентоспроможність зерна на внутрішніх та зовнішніх ринках.

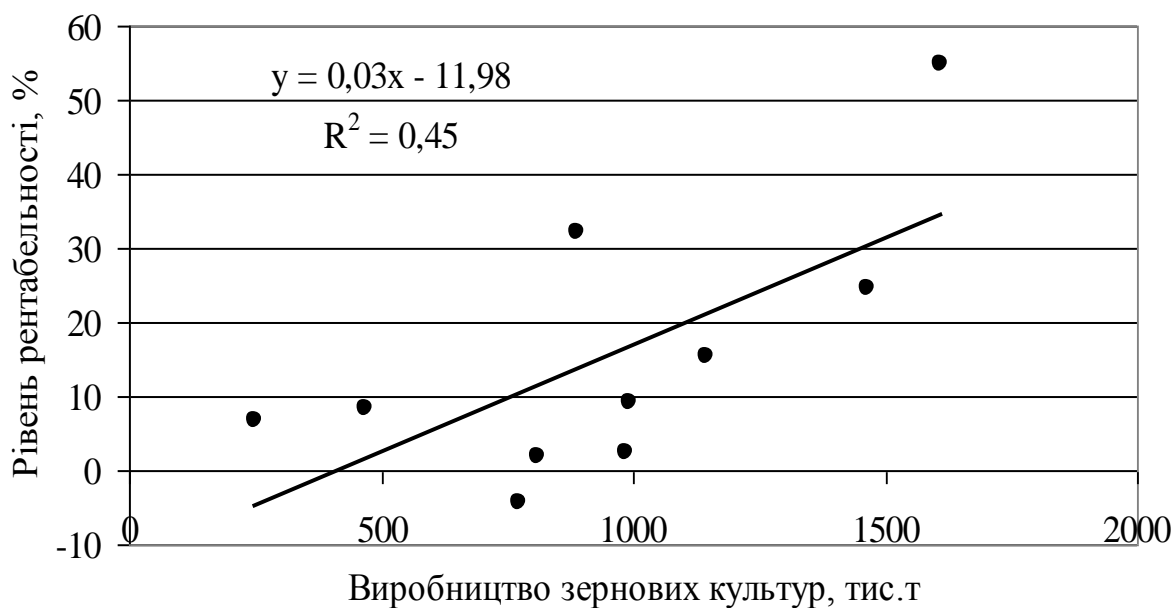
Нами здійснено обґрунтування організаційно-виробничих заходів підвищення рентабельності зерновиробництва. У результаті проведеного аналізу запропоновано регресійну модель залежності рівня рентабельності зерновиробництва від факторів: X_1 – виробництво зернових культур великими сільськогосподарськими підприємствами; X_2 – виробництво зернових культур фермерськими господарствами; X_3 – виробництво зернових культур господарствами населення (рис. 1).

За результатами дослідження отримані моделі парної і множинної регресії. Коефіцієнт парної кореляції дорівнює 0,67, множинної 0,90, що свідчить про тісний зв'язок між обраними факторами. Відповідно коефіцієнт детермінації дорівнює 0,81, тобто 81% мінливості рівня рентабельності визначаються факторами X_1 , X_2 , X_3 . Множинна регресія склала:

$$Y = 1,44 + 0,035 * X_1 - 0,033 * X_2 - 0,035 * X_3. \quad (1)$$

Розроблена регресійна модель дає підстави зробити висновок, що чим більше за своїми розмірами сільськогосподарське підприємство, тим більший рівень рентабельності зерновиробництва. Отже, важливе значення у зміцненні зернового ринку має всебічна підтримка великотоварного виробництва зерна.

Висновки та пропозиції. Основні напрями сталого розвитку зернового ринку формують інтенсифікація, розширене відтворення виробництва зерна на основі інновацій. Інноваційно-інвестиційні заходи щодо вдосконалення виробництва та реалізації зернових культур доцільно здійснювати через активізацію діяльності державних організацій, приватних підприємств по селекції та забезпеченню елітного садивного матеріалу, впровадження передових технологій виробництва. Інноваційна діяльність у сфері зернового ринку включає вирішення великої кількості різнопланових завдань, спрямованих на покращення стану системи та її окремих складових. За період 2004-2009 рр. спостерігається загальне зростання обсягів інвестицій у сільське господарство у 4,5 рази та збільшення частки інвестицій в аграрну сферу від загальних обсягів (на 0,8%).

Рисунок 1. Залежність рівня рентабельності зерновиробництва від розмірів с.-г. підприємств

Пріоритетними завданнями ринку зерна є підтримка обсягу внутрішнього попиту на належному рівні. Важливе значення має контроль за якістю зерна, нарощування експортного потенціалу галузі, захист економічних інтересів суб'єктів ринку, забезпечення продовольчої безпеки країни. Механізм регулювання включає забезпечення комплементарного функціонування заставної закупівлі зерна, державних агентів на ринку, прийняття стандартів якості (у т. ч. відносно ГМО) зернової продукції та здійснення контролю за їх дотриманням, підтримку експортерів зерна тарифними і нетарифними пільгами, сприяння вітчизняним зерновиробникам у сертифікації продукції за національними і міжнародними стандартами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Саблук П.Т. Кардинальні напрями вирішення економічних проблем в АПК /П.Т. Саблук //Економіка України. -2006. – № 4. – С. 3-10.
2. Козуб Н.М. Стан і шляхи покращення ринку зерна в Україні // Таврійський науковий вісник: зб. наук, праць. Вип. 55. -Херсон: Айлант, 2007. - С. 180-185.
3. www.ukrstat.gov.ua.
4. www.apk-inform.com.

УДК 338.43

***ПІДГРУНТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ
НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ***

С.К.НЕНЬКО – аспірант, Міжнародний університет
бізнесу і права, м.Херсон

Постановка проблеми. Завдання, які стоять перед агропромисловим комплексом України, полягають у тому, щоб стимулювати процеси нагромадження й ефективного використання сільськогосподарських ресурсів відповідно до пріоритетів-економічного зростання, перспектив інноваційного розвитку. Передумовою цього має стати макроекономічна стабільність, яка сприятиме акумулюванню внутрішніх і зовнішніх ресурсів шляхом підвищення довіри інвесторів до економічної політики та зниження рівня небезпеки інвестування. При цьому головними стратегічними завданнями інвестиційної політики щодо АПК України на макроекономічному рівні повинні стати забезпечення випереджаючого збільшення обсягів інвестування регіональних програм порівняно з темпами зростання обсягів валового внутрішнього продукту; стимулювання нагромадження капіталу та використання його в реальному секторі економіки; активізація інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання; підвищення ефективності використання капіталу; узгодження грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики країни з цілями інвестиційної стратегії та сприяння широкому залученню іноземних інвестицій для проведення структурної перебудови економіки.

Стан вивчення проблеми. Джерелом інформації слугували офіційні статистичні матеріали, інформаційно-аналітичні матеріали, науково-методичні розробки, Закони України, Постанови Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, нормативні документи. Крім того, були використані наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, серед яких В.П.Александрова, О.І.Амоша, І.А.Бланк, С.В.Богачов, Н.Ю.Брюховецька, Б.В.Буркинський, В.М.Василенко, О.С.Власюк, В.М.Геєць, З.В.Герасимчук,